

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย
Value Chain and Logistics Cost Management with Sufficiency Economy Philosophy
Influencing Operational Efficiency of Pineapple Farmers in Loei Province

รดาสา เนตรแสงสี^{1*} พลกกร วงศ์ลา²Radasa Netsangsee¹ Palakorn Wongla²

Corresponding Author's Email: radasa.net@lru.ac.th

(Received: March 24, 2025; Revised: September 4, 2025; Accepted: September 8, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการห่วงโซ่คุณค่า การจัดการต้นทุนด้านโลจิสติกส์และประสิทธิภาพการดำเนินงาน 2) เพื่อสร้างโมเดลสมการโครงสร้างของรูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดจังหวัดเลย จำนวน 380 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 14 อำเภอ และในแต่ละอำเภอใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการตรวจสอบความกลมกลืนของตัวแบบด้วยสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่าหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน โมเดลสมการโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square= 86.264, df= 69, Relative Chi-square= 1.250, p-value= .078, GFI= 0.974, AGFI= 0.955, RMSEA= .024, RMR= .020) เกษตรกรเน้นการลงทุนตามความสามารถของตนเอง โดยไม่เกินตัว ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า รวมถึงมีหลักคุณธรรมและดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือกับซัพพลายเออร์เพื่อปรับปรุงคุณภาพและลดต้นทุน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และขยายช่องทางการตลาดใหม่ๆ ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ควบคู่กับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืน

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการห่วงโซ่คุณค่า การจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน สับปะรด

Abstract

This research aimed to: 1) study the application of the Sufficiency Economy Philosophy, value chain management, logistics cost management and operational efficiency; and 2) create a structural equation model of value chain management and logistics cost management with the application of the Sufficiency Economy Philosophy that influences the operational efficiency of pineapple farmers in Loei Province. A systematic sampling technique was used, divided into 14 districts. Simple random sampling was used in each district. The research instrument was a questionnaire. Statistics used included frequency, mean, standard deviation, and structural equation model testing. The results revealed that the principles of the Sufficiency Economy Philosophy, value chain management, and logistics cost management have a direct and positive influence on performance. The structural equation model is consistent with the empirical data (Chi-Square=

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Logistics and Supply chain Management, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

² Lecturer, Modern Trade Management, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

86.264, $df=69$, Relative Chi-square= 1.250, $p\text{-value}= .078$, $GFI= 0.974$, $AGFI= 0.955$, $RMSEA= .024$, $RMR= .020$). Farmers focused on investing according to their own abilities, not beyond their means, using community resources to their full potential, and having moral principles and living a simple life according to local culture. Emphasis is placed on developing partnerships with suppliers to improve quality and reduce costs, applying technology to reduce operating costs, and building agricultural networks to create added value, increase productivity, reduce costs, and expand new marketing channels. The research findings highlight the importance of applying the Sufficiency Economy Philosophy in conjunction with value chain and logistics cost management to enhance operational efficiency and create sustainability.

Keywords: sufficiency economy philosophy, value chain management, logistics cost management, operational efficiency, pineapple

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรหลากหลายชนิด โดยเฉพาะ “สับปะรด” ที่เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ ซึ่งเกษตรกรในจังหวัดเลยถือเป็นหนึ่งในผู้ผลิตที่มีบทบาทสำคัญต่อห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านต้นทุนโลจิสติกส์ที่สูง การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ไม่มีประสิทธิภาพ ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย รวมถึงการปรับตัวต่อแนวคิดด้านความยั่งยืนและความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (รอดศา เนตรแสงสี, 2567) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย (2567) รายงานว่าปัญหาหลักด้านโลจิสติกส์เกษตรไทยเกิดจากต้นทุนการขนส่งและความเสียหายของผลผลิต โดยมีสาเหตุจากการใช้แรงงานและเครื่องจักรที่ไม่มีประสิทธิภาพ การขนส่งที่ใช้เวลานาน ไม่มีบรรจุกฎที่ที่เหมาะสม และขาดสถานที่จัดเก็บมาตรฐานเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ด้านการจัดการโลจิสติกส์พื้นฐานและทักษะการใช้เทคโนโลยี ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ส่งผลให้ต้นทุนสูงและรายได้ลดลง

ในด้านการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการลดความสูญเสีย เพิ่มมูลค่า และการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มผลตอบแทนและขีดความสามารถในการดำเนินงาน (Christopher, 2011) โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมที่จำเป็นต้องมีระบบโลจิสติกส์ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่และรูปแบบการดำเนินงานของเกษตรกรรายย่อย การจัดการโลจิสติกส์อย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ลดต้นทุนการขนส่งหรือการจัดเก็บเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในภาพรวม (Nwibere and Needom, 2024) ในขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในระดับบุคคลและองค์กร ก็ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถสนับสนุนการพัฒนาองค์กรและธุรกิจได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อผนวกรวมกับแนวทางการประเมินประสิทธิภาพ (Tippong et al., 2020)

จังหวัดเลยมีพื้นที่การเกษตรรวมประมาณ 2.61 ล้านไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกพืชไร่ ไม้ยืนต้น และนาข้าว โดยจากข้อมูลสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย (2567) พบว่า พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรตาม Agri-Map มีจำนวน 11.21 ล้านไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม 7.11 ล้านไร่ สำหรับการปลูกสับปะรดในปี 2565 มีพื้นที่เหมาะสม 18,157 ไร่ และพื้นที่เก็บเกี่ยว 17,939 ไร่ โดยให้ผลผลิตเฉลี่ย 3,285 กิโลกรัมต่อไร่ รวมผลผลิต 58,930 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 471.44 ล้านบาท ทั้งนี้ สับปะรดจังหวัดเลยขึ้นชื่อในด้านรสชาติหวานอร่อยและเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด ภายใต้ยุทธศาสตร์ Agriculture THAILOEI 4.0 ที่เน้นการเกษตรแบบผสมผสาน ทันสมัย ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็น Young Smart Farmer/Smart Farmer โดยยึดหลักความมั่นคงในการใช้ทรัพยากรและการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (รอดศา เนตรแสงสี, 2567) ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย พ.ศ. 2566 - 2570 ยังได้เน้นการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ผลักดันนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก ควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อตอบสนอง

ต่อแนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในพื้นที่ยังเผชิญกับปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูง การใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง และจำนวนแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยยังมีจำกัด นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรบางส่วนยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต การวางแผนการผลิตและการตลาด ส่งผลให้ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน และมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าที่ควรจะเป็น (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย, 2567)

แม้ว่าจะมีการศึกษาหลายชิ้นที่เน้นถึงแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและต้นทุนโลจิสติกส์ในภาคธุรกิจ (Christopher, 2011) รวมถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนในธุรกิจ โลจิสติกส์ (Tippong et al., 2020) แต่ยังคงงานวิจัยที่เจาะลึกถึงการผสมผสานแนวคิดเหล่านี้เข้าด้วยกันในบริบทของภาคการเกษตรโดยเฉพาะกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อย เช่น ผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลย นอกจากนี้ แม้งานวิจัยของ รดาศา เนตรแสงสี (2567) จะได้เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถด้านซัพพลายเชนและการจัดการโซ่คุณค่าในพื้นที่จังหวัดเลยแล้ว แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับการบริหารต้นทุนโลจิสติกส์ และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประเมินผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเกษตรกรอย่างครบถ้วน อีกทั้งยังขาดโมเดลหรือกรอบแนวคิดที่สามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในบริบทของชุมชนเกษตรกรรมในท้องถิ่น และที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลย โดยจะเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ทั้งในด้านแนวทางการปฏิบัติและการวัดผลอย่างเป็นระบบ ลดการสูญเสียต้นทุนของการดำเนินงาน สร้างคุณภาพและมูลค่าเพิ่มพร้อมกับเติบโตอย่างต่อเนื่อง และเข้มแข็งสอดคล้องกับแหล่งกำเนิดที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่น เป็นที่รู้จักทั้งการตลาดทั้งในระดับประเทศและเพื่อการส่งออก รวมถึงนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการห่วงโซ่คุณค่า การจัดการต้นทุนด้านโลจิสติกส์และประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย
2. เพื่อสร้างโมเดลสมการโครงสร้างของรูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

สมมติฐานของการวิจัย

- H_1 : การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน
- H_2 : การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า
- H_3 : การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการต้นทุนด้านโลจิสติกส์
- H_4 : การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการต้นทุนด้านโลจิสติกส์
- H_5 : การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน
- H_6 : การจัดการต้นทุนด้านโลจิสติกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงอธิบาย (Explanatory mixed methods designs) เป็นการนำวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่รัดกุม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในเขตพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 1,250 ราย (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย, 2567) กำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง คือ 10-20 เท่าของค่าพารามิเตอร์และจำนวนตัวแปรสังเกต (สุบิน ยุระวัช, 2559) โดยมีจำนวนค่าพารามิเตอร์และตัวแปรที่สังเกตได้ 22 ตัวแปร ดังนั้นจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 15 เท่า จะได้กลุ่มตัวอย่าง 380 ราย เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโดยตรง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลย ออกเป็น 14 อำเภอ และใช้วิธีการเทียบสัดส่วนเพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ในแต่ละอำเภอใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ (In-depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2.1 เกณฑ์การคัดเลือกของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยจะต้องเป็นเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในพื้นที่จังหวัดเลย ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป และเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

2.2 เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่มีเหตุให้ต้องมีการคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง คือเกิดจากบุคคลนั้นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเวลาที่กำหนดได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ กำหนดนิยาม และโครงสร้างของตัวแปร โครงสร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สุชัย เศรษฐ์บุญสร้าง, 2565) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การสร้างภูมิคุ้มกัน 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (Close-ended questions) แบบมาตราส่วน (Rating scale) โดยคำตอบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล IOC= 0.983, Cronbach α = 0.952, C.R.= 0.893 และ AVE= 0.634

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการต้นทุนห่วงโซ่คุณค่า (Nwibere and Needorn, 2024) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) กิจกรรมหลักห่วงโซ่คุณค่า 2) กิจกรรมสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่า 3) แนวคิดคัสเตอร์ และ 4) ความยั่งยืน ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (Close-ended questions) แบบมาตราส่วน (Rating scale) โดยคำตอบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล IOC= 0.965, Cronbach α = 0.956, C.R.= 0.927 และ AVE= 0.761

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ต้นทุนการจัดซื้อ 2) ต้นทุนคลังสินค้าและสินค้าคงคลัง และ 3) ต้นทุนการขนส่ง ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (Close-ended questions) แบบมาตราส่วน (Rating scale) โดยคำตอบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล IOC= 0.923, Cronbach α = 0.949, C.R.= 0.900 และ AVE= 0.752

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพ 2) ด้านตลาดเชิงรุก 3) ด้านลูกค้า และ 4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (Close-ended questions) แบบ

มาตราส่วน (Rating scale) โดยคำตอบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล IOC= 0.956, Cronbach α = 0.866, C.R.= 0.844 และ AVE= 0.579

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยการดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจาก คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 1 ฉบับ และติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด

4.2 ผู้วิจัยโทรนัดเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมข้อมูลได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาทำการลงรหัส (Coding) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.4 ผู้วิจัยคัดเลือกเกษตรกรจำนวน 10 ราย แบบเจาะจงเพื่อยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการหาค่าสถิติในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการกำหนดค่าอันตรภาคชั้น เพื่อการแปลผลข้อมูล จากการคำนวณค่าอันตรภาคชั้นในการกำหนดช่วงชั้น โดยใช้สูตรคำนวณและคำอธิบายของแต่ละช่วงชั้น เพื่อใช้สำหรับในการแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

5.1 การเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย (Missing) ว่าเป็นข้อมูลขาดหายแบบสุ่ม หรือแบบมีระบบ

5.2 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละกับตัวแปรจัดประเภท (Categorical variables) และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max)

5.3 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

5.4 สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis with latent variables) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) และองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละด้านโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำการวิเคราะห์อิทธิพลทั้งทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรแฝงภายนอก ซึ่งใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ ด้วยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates: ML) เพื่อวิเคราะห์โมเดลตามสมมติฐานที่กำหนด มีค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair et al., 2010)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายถึงลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมี 380 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (57.37%) และเพศชาย (42.63%) มีอายุระหว่าง 50-59 ปี (33.16%) และ 40-49 ปี (28.42%) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. (35.79%) และมัธยมศึกษาตอนต้น (35.53%) ครึ่งเดือนมีสมาชิก 4 คน (33.16%) และ 3 คน (26.05%) มีประสบการณ์ปลูกสับปะรด 6-10 ปี (50%) และ 1-5 ปี (40.26%) พื้นที่ปลูกสับปะรด 11-20 ไร่ (38.16%) และมีผลผลิตต่อปี 1-10 ตัน (42.63%) และ 11-20 ตัน (33.42%) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{X}	S.D.	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. ด้านความพอประมาณ	3.55	0.509	3.00	4.40	.219	-1.423
2. ด้านความมีเหตุผล	3.44	0.588	2.33	5.00	.753	-.075
3. ด้านภูมิคุ้มกัน	3.38	0.562	2.40	5.00	.871	.201
4. ด้านเงื่อนไขความรู้	3.30	0.507	2.50	5.00	1.293	1.276
5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	3.39	0.419	3.00	4.50	.854	-.252
รวม	3.41	0.458	2.90	4.74	.919	-.088

จากตารางที่ 1 พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.41, S.D. = 0.458) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.55, S.D. = 0.509) รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผล (\bar{X} = 3.44, S.D. = 0.588) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม (\bar{X} = 3.39, S.D. = 0.419) ด้านภูมิคุ้มกัน (\bar{X} = 3.38, S.D. = 0.562) และด้านเงื่อนไขความรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.30, S.D. = 0.507) และเมื่อพิจารณาการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลของทุกตัวแปรจากค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) มีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง +2 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของการจัดการต้นทุนห่วงโซ่คุณค่า

ด้านการจัดการต้นทุนห่วงโซ่คุณค่า	\bar{X}	S.D.	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. ด้านกิจกรรมหลักห่วงโซ่คุณค่า	2.86	0.392	1.86	3.71	.179	-.372
2. ด้านกิจกรรมสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่า	3.32	0.502	2.00	4.60	.542	.877
3. ด้านแนวคิดคลัสเตอร์	3.30	0.466	2.00	4.20	-.055	-.019
4. ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน	3.29	0.396	2.67	4.33	.942	-.215
รวม	3.19	0.390	2.13	4.14	.427	.682

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการต้นทุนห่วงโซ่คุณค่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.19, S.D. = 0.390) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.32, S.D. = 0.502) รองลงมาคือ ด้านแนวคิดคลัสเตอร์ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.30, S.D. = 0.466) ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.29, S.D. = 0.396) และด้านกิจกรรมหลักห่วงโซ่คุณค่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 2.82, S.D. = 0.392) และเมื่อพิจารณาการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลของทุกตัวแปรจากค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) มีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง +2 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสถิติพื้นฐานของการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์

การจัดการต้นทุนโลจิสติกส์	\bar{X}	S.D.	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. ด้านต้นทุนการจัดซื้อ	3.22	0.500	2.00	4.00	-.067	-.120
2. ด้านต้นทุนคลังสินค้าและสินค้าคงคลัง	3.18	0.482	2.00	4.00	.068	.269
3. ด้านต้นทุนการขนส่ง	3.22	0.487	2.00	4.25	.363	.227
รวม	3.21	0.444	2.08	4.00	-.030	.576

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.21, S.D. = 0.444) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านต้นทุนการขนส่ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.22, S.D. = 0.487) รองลงมาคือ ด้านต้นทุนการจัดซื้อ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.22, S.D. = 0.500) และด้านต้นทุนคลังสินค้าและสินค้าคงคลัง มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด (\bar{X} = 3.18, S.D. = 0.482) และเมื่อพิจารณาการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลของทุกตัวแปรจากค่าความเบ้ (Sk) และค่า ความโด่ง (Ku) มีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง +2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าสถิติพื้นฐานของประสิทธิภาพการดำเนินงาน

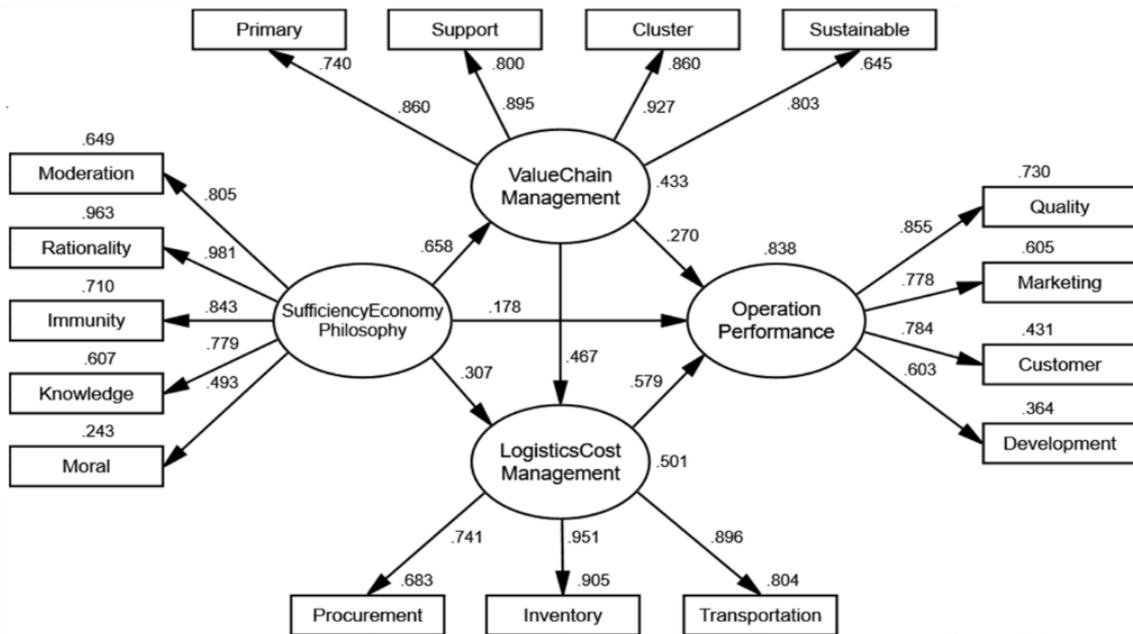
ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. ด้านคุณภาพ	3.27	0.468	2.25	4.25	.102	-.265
2. ด้านการตลาดเชิงรุก	3.18	0.466	2.00	4.00	.078	.783
3. ด้านลูกค้า	3.33	0.415	2.75	4.25	.777	-.849
4. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	3.25	0.380	2.60	4.00	.895	-.454
รวม	3.26	0.345	2.53	4.00	.823	.039

จากตารางที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.26, S.D. = 0.345) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลูกค้า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.33, S.D. = 0.415) รองลงมาคือ ด้าน คุณภาพ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.27, S.D. = 0.468) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.25, S.D. = 0.380) และด้านการตลาด เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.18, S.D. = 0.466) และเมื่อพิจารณาการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลของทุกตัวแปรจากค่าความ เบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) มีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง +2 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ผลการคำนวณความเหมาะสมของตัวแปรการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 15 คู่ และ พบว่า 14 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดมีค่าเท่ากับ 0.840 เป็นความสัมพันธ์ของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน (IMT) กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล (RNT) รองลงมา มีค่า เท่ากับ 0.811 เป็นความสัมพันธ์ของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านแนวคิดคลัสเตอร์ (CLT) การจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านกิจกรรม สนับสนุน (SUP) และความสัมพันธ์ต่ำสุดหรือไม่มีความสัมพันธ์ โดยมีค่าเท่ากับ 0.084 เป็นความสัมพันธ์ของต้นทุนโลจิสติกส์ ด้านต้นทุนการจัดซื้อ (PRO) กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเงื่อนไขคุณธรรม (MOR) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ตัวแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

Chi-Square= 86.264, df= 69, Relative Chi-square= 1.250, p-value= 0.078,

GFI= 0.974, AGFI= 0.955, RMSEA= .024, RMR= .020

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์แบบสมการโครงสร้างเชิงเส้นของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

จากภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบสมการโครงสร้างเชิงเส้นของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล ดังนี้ ค่า Chi-Square= 86.264, df= 69, Relative Chi-square= 1.250, p-value= .078, GFI= 0.974, AGFI = 0.955, RMSEA = .024, RMR = .020 โดยดัชนีนี้มีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สรุปได้ว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยเมื่อพิจารณานำหนักของตัวแปร (Factor loading) และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรเชิงประจักษ์ พบว่า การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกมากที่สุดต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.658 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.433 หมายความว่า การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ได้ถึงร้อยละ 43.3 รองลงมาคือ การจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.579 การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกต่อการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.467 การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ได้ถึงร้อยละ 43.3 รองลงมาคือ การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.270 และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลเชิงตรงทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน น้อยที่สุด ซึ่งมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.178 โดยตัวแปรทั้ง 3 ได้แก่ 1) การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดการห่วงโซ่คุณค่า และ 3) การจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ได้ถึงร้อยละ 83.8 ตามลำดับ

5. ผลการสัมภาษณ์

เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลยมีวิธีการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่เป็นระบบ แม้จะเป็นวิถีการผลิตแบบเกษตรรายย่อย โดยพันธุ์สับปะรดที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์สุสน้ำผึ้ง ซึ่งมีรสชาติหวาน ฉ่ำ ไม่กัดลิ้น และพันธุ์ปัตตาเวีย (พันธุ์ตาต้า) ซึ่งมีรสหวานแต่ไม่ฉ่ำ โดยหน่อและจุกพันธุ์สับปะรดจะจัดซื้อจากซัพพลายเออร์ หรือบางรายใช้วิธีแยกหน่อจากต้นเดิมในไร่นาตนเอง เพื่อนำมาขยายพันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนได้อย่างดี ผลผลิตจะเริ่มเก็บเกี่ยวได้เมื่อสับปะรดมีอายุประมาณ 1 ปี โดยช่วงที่ให้ผลผลิตมากที่สุดคือเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ขณะที่เดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์และเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคมจะให้ผลผลิตค่อนข้างน้อย หลังการเก็บเกี่ยว สับปะรดจะถูกบรรจุโดยการเทกองและขนส่งด้วยรถคอกเพื่อนำไปขายที่ลานรับซื้อซึ่งตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน ลานรับซื้อจะคัดแยกสับปะรดเป็น 2 ประเภท คือ สับปะรดที่มีรสหวานฉ่ำ เหมาะสำหรับบริโภคสด และสับปะรดที่หวานแต่ไม่ฉ่ำ ซึ่งจะส่งไปยังโรงงานแปรรูป โดยเกษตรกรจะเลือกนำผลผลิตไปขายยังลานรับซื้อที่เคยติดต่อกันเป็นประจำ เนื่องจากได้รับราคาที่ดีกว่าการขายแบบชาจจร

การบริหารต้นทุนโลจิสติกส์ของเกษตรกรมีลักษณะเรียบง่าย โดยมีต้นทุนหลักคือค่าขนส่งจากไร่ไปยังลานรับซื้อ โดยไม่มีต้นทุนด้านบรรจุภัณฑ์หรือการจัดเก็บ เนื่องจากหลังการเก็บเกี่ยวจะมีการขนส่งทันที ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนโลจิสติกส์ ได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน และค่าปุ๋ย ซึ่งเกษตรกรพยายามลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้ยการใช้ทรัพยากรในไร่อย่างคุ้มค่า เช่น การใช้หน่อจากต้นเดิมแทนการซื้อหน่อใหม่ และการนำสับปะรดที่เน่าเสียไปหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสามารถใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมี ช่วยลดต้นทุนได้บางส่วนและลดของเสียในระบบการผลิต โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเพาะปลูกถือเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่เกษตรกรในพื้นที่นำมาใช้ในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ โดยเฉพาะแนวคิดการพึ่งตนเองในด้านต้นพันธุ์ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการลดความฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ เกษตรกรเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยเพิ่มความยั่งยืนให้แก่การทำเกษตรกรรมในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังเผชิญกับปัญหาสำคัญหลายด้าน เช่น การซื้อหน่อจากแหล่งภายนอกที่อาจติดโรค ส่งผลให้ต้องคัดทิ้ง และการเผชิญกับภาวะผลผลิตล้นตลาดในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวหลัก ทำให้ราคาตกต่ำและเกิดของเสียจำนวนมาก แม้เกษตรกรจะสามารถนำสับปะรดส่วนเกินไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ยหมักหรือเลี้ยงสัตว์ แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่ต้องการแนวทางแก้ไขในระยะยาว เกษตรกรเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน เช่น การสร้างพันธมิตรกับโรงงานแปรรูป พัฒนาช่องทางจำหน่ายให้หลากหลายมากขึ้น และการจัดอบรมด้านเทคโนโลยีการผลิต การบริหารต้นทุน และการตลาด รวมถึงการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรที่เข้มแข็ง เพื่อให้สามารถรองรับความผันผวนของตลาดและสร้างความยั่งยืนในการผลิตสับปะรดต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการลงทุนที่ไม่เกินขีดความสามารถของตนเอง และเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การทำปุ๋ยหมักหรือสารชีวภาพใช้เองเพื่อลดต้นทุนปุ๋ยเคมี รวมถึงการเลือกซื้อหน่อพันธุ์จากไร่ตนเองแทนการจัดซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mettathamrong, Upping and Deudom (2023) ที่ชี้ว่าการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเพิ่มความยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นการพึ่งตนเอง ความพอประมาณ และมีเหตุผล นอกจากนี้ เกษตรกรยังยึดถือหลักคุณธรรม ซื่อสัตย์ในการดำเนินอาชีพ และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีการประยุกต์องค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น การจับบันทึกผลผลิตและข้อมูลต้นทุนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาแนวทางบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriphong, Esor and Kachonkitiya (2022) ที่ชี้ว่า การบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าในทุกกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่คือ การรวมกลุ่มเกษตรกรยังมีน้อย ส่งผลให้ขาดอำนาจต่อรองด้านราคา รวมถึงยังขาดความรู้เรื่องการวางแผนการเงินและการทำบัญชีครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นข้อท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขัน งานของ รดาศา เนตรแสงสี (2565) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผ่านการส่งเสริมความร่วมมือในห่วงโซ่อุปทาน และการรวมกลุ่มเกษตรกร

เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ในด้านต้นทุนโลจิสติกส์ เกษตรกรมีความพยายามลดต้นทุนด้วยวิธีการพื้นฐาน เช่น ใช้แรงงานตนเองและขนส่งไปยังลานรับซื้อใกล้บ้าน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่าย แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เช่น การใช้เทคโนโลยีติดตามผลผลิตหรือวางแผนการขนส่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Nwibere and Needorn (2024) ที่ระบุว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและกลยุทธ์โลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและลดต้นทุนได้อย่างมีนัยสำคัญ Truelove et al. (2023) ยังเสนอว่า ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา การส่งเสริมการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านเกษตรกรรมควรสนับสนุนเกษตรกรให้เข้าถึงข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายตลาดที่หลากหลาย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อลดความสูญเสียในการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับงานของ รดาศา เนตรแสงสี (2567) ที่เสนอแนวทางการลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตสับปะรดภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน สรุปได้ว่า การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าอย่างรอบด้าน และการเพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ ล้วนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเลย ซึ่งเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงเทคโนโลยี การอบรมความรู้ด้านการตลาด และการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในจังหวัดเลยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยลงทุนตามกำลัง ควบคุมค่าใช้จ่าย ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและปลูกพืชหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยง แม้ยังขาดการรวมกลุ่มและการทำบัญชีครัวเรือน ขณะเดียวกันเกษตรกรให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและการลดต้นทุนโลจิสติกส์ ผ่านความร่วมมือกับซัพพลายเออร์ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการวางแผนเส้นทางขนส่งที่เหมาะสม แต่ยังคงขาดการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมาใช้ เกษตรกรส่วนใหญ่รับฟังข้อเสนอแนะจากลูกค้า มีรวมกลุ่มผลิตเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม พัฒนาบรรจุภัณฑ์และช่องทางการขาย รวมถึงสร้างแบรนด์ทันสมัยเพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ แต่ประสบปัญหาหน่อพันธุ์เป็นโรคและราคาตกต่ำ จึงลดต้นทุนด้วยการใช้หน่อเดิมและปุ๋ยหมัก พร้อมข้อเสนอให้สร้างความร่วมมือกับโรงงานแปรรูป ส่งเสริมการอบรมเทคโนโลยีใหม่ๆ และพัฒนาสหกรณ์เพื่อยกระดับศักยภาพในระยะยาว กล่าวโดยสรุป การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและต้นทุนโลจิสติกส์ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดเลยสะท้อนถึงความพยายามในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในทุกกระบวนการ ซึ่งถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศึกษาความแตกต่างของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะการปลูกและทรัพยากรที่แตกต่างกัน เช่น เกษตรกรขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้น และสำรวจแนวทางส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อพัฒนาการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรและการลดความเสี่ยง
2. พัฒนาแนวทางการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการปลูก การแปรรูป และการจัดจำหน่ายสับปะรด พัฒนารูปแบบการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ในด้านการจัดซื้อ จัดเก็บ และขนส่งให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดและความสามารถในการแข่งขัน สำรวจความต้องการและข้อจำกัดของเกษตรกรในการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านระบบออนไลน์และพัฒนาแพลตฟอร์มที่เหมาะสม และแนวทางส่งเสริมการสร้างแบรนด์สับปะรดในระดับชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคใหม่ๆ

4. วิเคราะห์ความเหมาะสมของพันธุ์สับปะรดแต่ละชนิดในบริบททางภูมิศาสตร์และสภาพอากาศที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้โดรนในการพ่นสารชีวภาพหรือการตรวจสอบความพร้อมของดิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและมาตรฐานสินค้าชุมชนให้ได้รับการรับรองมาตรฐานสิ่งปงชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เพื่อสร้างมูลค่าจากทรัพยากรในท้องถิ่นและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และขยายขอบเขตการสัมภาษณ์เชิงลึกไปยังกลุ่มผู้ประกอบการเครือข่าย (Supply chain) เช่น ผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้แปรรูป และผู้จำหน่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อหาแนวทางในการยกระดับการปลูกและจัดการสับปะรดให้มีความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- รัตนา เนตรแสงสี. (2567). รูปแบบการจัดการโซ่คุณค่าเพื่อลดความสูญเสียจากการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในเขตพื้นที่จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 13(1), 106-121.
- สุบิน ยุระวิช. (2559). *การเขียนรายงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิชั่นพีเพรส.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2565). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวันชีวัน.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย. (2567). ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย ประจำปี 2566. สืบค้นจาก <https://www.opsmoac.go.th/loi-home>
- Christopher, M. (2011). *Logistics and supply chain management: creating value-adding networks*. London: Pearson Education Limited 2011.
- Sriphong, C., Esor, A., and Kachonkitiya, N. (2022). Value chain management and business performance of One Tambon One Product businesses in the southernmost province of Thailand. *Journal of Positive School Psychology*, 6(4), 8706-8720.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A global perspectives*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, International.
- Mettathamrong, J., Upping, P., and Deedom, S. (2023). Approach to applying sufficiency economy philosophy in community enterprise management towards sustainability. *Sustainability*, 15(6), 1-14.
- Nwibere, B. M., and Needorn, R. S. (2024). Value Chain Management Strategies and Operational Efficiency in Nigerian Logistics Organisations. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(1), 92-118.
- Tippong, D., Suttipun, M., Keawwilai, A., Rattanachan, S., Meerungruang, S., Limphanudom, W., and Jomthanachai, S. (2020). relationships between sufficiency economy philosophy and business performance using balanced scorecard: a case study of logistics business in southern Thailand. *ABAC Journal*, 40(4), 98-113.
- Truelove, R. N., Lellyett, S. C., Issaka, A. I., and Huda, S. (2023). Agricultural value chains in developing economies: a theoretical framework. In *Sustainable Food Value Chain Development: Perspectives from Developing and Emerging Economies* (pp. 107-152). Singapore: Springer Nature Singapore.